

DE HARLINGERTREKVAART

DOCENTENHANDLEIDING

Canon van Leeuwarden: De Harlingertrekvaart

Docentenhandleiding

Beschrijving opdracht

Deze opdracht sluit aan bij het venster [De Harlingertrekvaart](#) van de [Canon van Leeuwarden](#). De opzet van de opdrachten bij de Canon van Leeuwarden zijn per venster gelijk.

- De leerling gaat enkele historische bronnen bestuderen en hier vragen over beantwoorden.
- Bovenaan het werkblad staat een link naar de Canon van Leeuwarden. Hier kan de leerling (vooraf) de informatietekst lezen en de bronnen (afbeeldingen, filmpjes) raadplegen.
- Onderaan de opdracht staat een extra verwerkingsopdracht, waarin een koppeling wordt gemaakt met het heden en het eigen leven.

Tijdvak

Tijd van regenten en vorsten (1600-1700)

Kerdoelen primair onderwijs

51. De leerling leert gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

52. De leerling leert over kenmerkende aspecten van de tijdvakken. [...] De vensters van de Canon [...] dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken.

53. De leerling leert over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

(Oriëntatie op jezelf en de wereld, SLO)

Kerdoelen voortgezet onderwijs (onderbouw)

37. De leerling leert een kader van tien tijdvakken te gebruiken om gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen in hun tijd te plaatsen. [...] De vensters van de Canon [...] dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken.

40. De leerling leert historische bronnen te gebruiken om zich een beeld van een tijdvak te vormen of antwoorden te vinden op vragen, en hij leert daarbij ook de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken.

(Mens en maatschappij, SLO)

Kenmerkende aspecten

- De wetenschappelijke revolutie

Doelgroep

Niveau: bovenbouw primair onderwijs / onderbouw voortgezet onderwijs

Tijdsduur

30-60 minuten

Leeruitkomsten

- De leerling kan onderzoek doen in historische bronnen (archiefstukken) om antwoorden te geven op onderzoeksvragen
- De leerling kan het verband verklaren tussen de historische bronnen in de opdracht, het venster uit de Canon van Leeuwarden en de koppeling maken met het heden

Leerlingmateriaal

Het opdrachtenblad bij het venster [De Harlingertrekvaart](#) in de Canon van Leeuwarden (onder het kopje Lesmateriaal)

Vorbereiding en benodigheden

- Het opdrachtenblad van de Canon van Leeuwarden (uitgeprint of online)
- De mogelijkheid tot het online raadplegen van de Canon van Leeuwarden: voor het lezen van de informatietekst, het bekijken van bronnen en het opzoeken van informatie

Beginsituatie van de leerling

- De leerling is bekend met de kenmerkende aspecten van het tijdvak en verdiepen zich in een historisch voorbeeld uit de geschiedenis van Leeuwarden

Uitvoering

- De leerling leest (individueel of klassikaal) de tekst van de Canon van Leeuwarden
- De leerling gaat (individueel of in groepjes) de opdrachten over het venster maken. Hiervoor kan in de Canon van Leeuwarden informatie worden teruggevonden. De leerling kan de historische bronnen in de Canon van Leeuwarden in detail bekijken, evenals eventuele filmpjes.
- Optioneel kan de leerling de extra opdracht onderaan maken. Hierin wordt een koppeling gemaakt tussen het venster en het heden en de eigen leefwereld. De leerling dient de opdracht op een ander papier of online uit te voeren.

Deze opdracht is ontwikkeld door het Historisch Centrum Leeuwarden
voor de Canon van Leeuwarden (2023)

HISTORISCH CENTRUM | LEEUWARDEN

Antwoorden bij de opdracht over de Harlingertrekvaart

Bekijk het onderschrift. Uit welk jaar komt de tekening?

1774

Hoe werd Leeuwarden in deze tijd geschreven?

Lieuwerden

Hoe kun je aan de tekening zelf zien dat het om de stad Leeuwarden gaat?

Links staat de Oldehove afgebeeld.

Rechts op de tekening staat een galg. Waar werd deze voor gebruikt?

Om misdadigers aan op te hangen

Waarom zou de galg aan de Harlingertrekvaart, bij binnenkomst van de stad, zijn geplaatst?

Het had een afschrikkende werking: door de lijken aan de galg werden mensen gewaarschuwd om de regels niet te overtreden

Wie zouden blij zijn geweest met de trekvaart?

Voorbeeld: Leeuwarders met familie in andere steden zoals Harlingen

Leg met behulp van de tekening in eigen woorden uit hoe het vervoer over een trekvaart werkte.

De trekschuit werd met behulp van een touw voortgetrokken vanaf het 'jaagpad', veelal door een paard. Op deze manier kon de boot op een vaste route, veelal op vaste tijden, heen en weer.

Hiernaast zie je een detail van de tekening. Wat is het?

Een windroos

Leg in eigen woorden uit hoe dit werd gebruikt bij het vervoer over water.

Op een windroos staan de windrichtingen (noord, oost, zuid, west) afgebeeld. Deze is terug te vinden op een kompas. In de scheepvaart is deze eeuwenlang gebruikt om de route te bepalen.